

18+

ХУСЕЙН ШОВХАЛОВ

Седарчий

2-ГІА ДАКЪА

Хусейн Шовхалов

Седарчий. 2-гІА Дакъа

«Издательские решения»

Шовхалов Х.

Седарчий. 2-гІА Дакъа / Х. Шовхалов — «Издательские решения»,

Седарчий мел ду, некъахо тиллур вац; иштта вайн умматехъ Къуръанац нисбелла сийлахъ нах мел бу — уммат а тиллур дац. Ткъа кху жайни тІехъ карор ду хъуна лакхара масалш: ийманехъ а, доьналехъ а, комаьршаллехъ а, массочу сийлахъчу гІуллакхехъ а. Кхерца нисвалар — йоккха декъалла а ю хъуна.

Содержание

ислам динан баххаш	6
СЕДАРЧИЙ	9
ДЕШХЪАЛХЕ	9
ІУМАР БИН ХАТТАБ АЛ-ФА'РУКЪ	12
Конец ознакомительного фрагмента.	23

Седарчий 2-гІА Дакъа

Хусейн Шовхалов

© Хусейн Шовхалов, 2026

ISBN 978-5-0071-2499-7 (т. 2)

ISBN 978-5-0071-2500-0

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

ислам динан баххаш

1-Муъма-нехан Амира Абу Хъафс Іумар бин ХаттІаба (АллахІ реза хуьлда цунна) аьлла, АллаhІан элчано (АллаhІера салават а, салам а хуьлда цунна) олуш хезира шена аьлла:

«Боккъалаъ, Іамалш негаташка хъаьжжина ю, хІора стагана а цо (и дан) негат диннарг ду. Цундела шен махках валар хилларг АллаhІан дуьхъа а, цуьнан элчанан дуьхъа а — цуьнан махках валар АллаhІан а, Цуьнан элчанан а дуьхъа хир ду. Ткъа, шен махках валар хилларг муьлхха а цхъана дуьненан хІуманан дуьхъа, ша гулдан лерина долучу, я ша ялор йолчу зудчун дуьхъа — цуьнан махках валар и ша махках ваьллачу хІуманан дуьхъа хир ду»

[(Бухари: 1, Муслим: 1907.

2-Іайшата (АллахІ реза хуьлда цунна) аьлла: АллаhІан Элчано (АллаhІера салават а, салам а хуьлда цунна) аьлла:

«ХІокху тхан гІуллакхехь (бусалба динехь) цуьнах доцург юкъадаьккхиначуьнгара иза (юкъадаьккхинарг) тІеобцур долуш дац (къобалдийр дац)» [(Бухари: 697, Муслим: 1718)]. Оцу хъадисан Муслиман риваятехь дийцина, пайхамара (АллаhІера къинхетам а, маршо а хуьлда цунна) элира аьлла:

«Цхъамма тхан гІуллакхаца (бусалба динаца) цхъаьна ца догІуш долу муьлхха а цхъа хІума дахь, иза тІеобцур долуш дац (къобалдийр дац)».

3- Баширан кІанта НуІмана (АллахІ реза хуьлда цаьршинна) дийцина, АллаhІан элчано (АллаhІера салават а, салам а хуьлда цунна) олуш хезира шена аьлла:

«Боккъалаъ, магийнарг — хууш ду, цамагийнарг а — хууш ду, ткъа царна юккъехь шеконаш ерг ду, дуккха а нахана цуьнах дерг ца хууш. Цундела шеко йолучух ларлуш верг — шен дин а, шен сий а цІандеш ву. Амма шеконехь дерг лелош верг — хъарам дерг (лело) а вера ву, йихкиначу меттигна гонаха (шен жа) да жочу жаІух терра, (иза) хІинций-хІинций оцу тІе долу-кха (бохуш). Боккъалаъ, хІора паччахъан (шен) йихкина меттиг ю. Боккъалаъ, АллаhІан йихкина меттиг — иза, Цо царна цамагийнарш ду. Боккъалаъ, (адаман) дегІехь дилханан кийсиг ю: нагахь и нисъелла хилахь — дерриг дегІ а нисдеш, нагахь и телхина хилахь — дерриг дегІ а талхош. Боккъалаъ, иза — дог ду»

[(Бухари: 52, Муслим: 1599)].

4-МасІудан кІанта ІабдуллаhІа (АллахІ реза хуьлда цунна) аьлла, бакъ луьйш волчу а, тешам хила хъакъ волчу а АллаhІан элчано (АллаhІера салават а, салам а хуьлда цунна) дийцира аьлла: **«Боккъалаъ, шух хІора а (цкъа хъалха) шен ненан кийрахь кепе валаво: шовзткъа дийнахь — тІадаман куьцехь, тІаккха оццул хенахь — цІийн улхан куьцехь, тІаккха кхин а оццул хенахь — дилханан кийсиган куьцехь. Цул тІаьхъа АллаhІа малик хъажадо, цо цунна чу са дуьллу. Цул тІаьхъа цо цуьнга диь (хІума) дІаязде (олий) омра до: шен рицкъа, шен хан, шен гІуллакхаш, иштта ирсе хир ву я декъаза хир ву иза. Аса дуй буу Ша воцург кхин дела воцучух: боккъалаъ, шух муьлххачо а (ян тарлуш ду) ялсаманин охІланан Іамалш: ялсамане кхача ерриг (йиссинарг) цхъа дол юкъ бен а йоцуш, тІаккха цунна яздина хилла йоза (кийрахь волуш) кхочуш хир ду — жоьжагІатин охІланан гІуллакхашна тІехъа а ваьзна, (жоьжагІате) гІур ву иза. Боккъалаъ, (иштта) шух муьлххачо а (ян тарлуш ду) жоьжагІатин охІланан Іамалш: жоьжагІате кхача ерриг (йиссинарг) цхъа дол юкъ бен а йоцуш, тІаккха цунна яздина**

хилла йоза (кийрахъ волуш) кхочуш хир ду — ялсаманин охІланан гІуллакхашна тІаь-хъа а ваьзна, (ялсамане) гІур ву иза»

[(Бухари: 3208, Муслим: 2643)].

5-Абу ХІурайрас (АллахІ реза хуьлда цунна) аьлла, АллахІан элчано (АллахІера салават а, сала а хуьлда цунна) элира аьлла:

«(ХІай, нах!) Боккъалаъ, АллахІ — Шена ву, Цо цІенаниг бен цхъа а хІума къобал ца до. Боккъалаъ, Шен элчанашка динна долу омра дина АллахІа муьма нахе а. Веза-Сийлахьчо аьлла: «ХІай, элчанаш! Хьаналниг даа, дика Іамалш а е.» («алМуьминун»: 51). Иштта Веза-Сийлахьчо аьлла: «ХІай, Делах тешнарш! Оха шайна делла долу хьанал рицкъа даа.» («ал-Бакъарат»: 172). Цул тІаьхъа пайхамара (АллахІера къинхетам а, маршо а хуьлда цунна) цхъа стаг вийцира — новкъахъ ехха хан яьккхина волу, ченах а вуьзна, хьирчина месаш а йолуш, шен куьйгаш стигала а айдой (юха-юха а олуш волу): «Ва, сан Дела! Ва, сан Дела!». Ткъа цуьнан кхача хьарамниг бу, цуьнан малар (хи) а хьарамниг ду, цуьнан духар а хьарамниг ду, хьарам кхача баош кхаьбна а ву иза — иштта хилча (цуьнан доІанна) жоп муха лур ду? «анашка динна долу омра дина АллахІа муьма нахе а. Веза-Сийлахьчо аьлла: «ХІай, элчанаш! Хьаналниг даа, дика Іамалш а е.» («алМуьминун»: 51). Иштта Веза-Сийлахьчо аьлла: «ХІай, Делах тешнарш! Оха шайна делла долу хьанал рицкъа даа.» («ал-Бакъарат»: 172). Цул тІаьхъа пайхамара (АллахІера къинхетам а, маршо а хуьлда цунна) цхъа стаг вийцира — новкъахъ ехха хан яьккхина волу, ченах а вуьзна, хьирчина месаш а йолуш, шен куьйгаш стигала а айдой (юха-юха а олуш волу): «Ва, сан Дела! Ва, сан Дела!». Ткъа цуьнан кхача хьарамниг бу, цуьнан малар (хи) а хьарамниг ду, цуьнан духар а хьарамниг ду, хьарам кхача баош кхаьбна а ву иза — иштта хилча (цуьнан доІанна) жоп муха лур ду?»

[(Муслим: 1015, Тирмизи: 2992)].

6-Абу ХІурайрас (АллахІ реза хуьлда цунна) дийцина, АллахІан элчано (АллахІера салават а, салам а хуьлда цунна) элира аьлла: **«Стага Ислам (дин) хаза лелош хиларан (билгалонех цхъаъ) ю — цо (массо) а шех Іотталуш доцург дитар. «Ислам (дин) хаза лелош хиларан (билгалонех цхъаъ) ю — цо (массо) а шех Іотталуш доцург дитар.»**

[(Тирмизи: 2318, дика (хьасан) хьадис ду, Тирмизис а, кхинболчу мухьаддисаша а далийна и)].

7-Анаса (АллахІ реза хуьлда цунна) дийцина, пайхамара (АллахІера салават а, салам хуьлда цунна) элира аьлла:

«Шух цхъа а иман диллина хир вац — шена дезаш дерг шен (динан) вешийна а деззалц.»

[(Бухари: 13, Муслим: 45)].

8-Худри некъех волучу Абу СаІийд СаІд бин Синана (АллахІ реза хуьлда цунна) аьлла, АллахІан элчано (АллахІера салават а, салам а хуьлда цунна) элира аьлла:

«(Бахъана доцуш) ца мега зен дан, (бахъана долуш) ца мега зен дан.»

[(Ибн Маджат: 2340—2341, ад-ДаракъутІни)].

9-Абу ХІурайра Іабдур-Рахъман бин Сахра (АллахІ реза хуьлда цунна) аьлла, АллахІан элчано (АллахІера салават а, салам а хуьлда цунна) олуш хезира шена аьлла:

«Аса шайна дихкиначух (ца магийначух) ларло, Аса шайга омра диначух шайга далуш дерг де. Боккъалаъ, шул хьалха баъхнарш (хилларш), цара хеттарш дукха дар а, уьш шайн пайхамарашна Іеса хилар а бахъана долуш хІаллакбина».

[(«ІІтисам бил китаби вас суннати» жайнахъ Бухарис дийцина: 6777, Муслим: 1337)].

10-Рукъаййатан дас Тамим бин Авс ад-Дарийс (АллахІ реза хуьлда цунна) дийцина, (цкъа) пайхамара (АллахІера салават а, салам а хуьлда цунна) элира аьлла:

«Дин — догцІеналла гучуяккхар ду». Оха хаьттира: «Хьенан хьокъехъ?». Цо элира: «АллахІан а, Цуьнан Жайнин а, Цуьнан элчанан а, бусалба нехан куьйгалхойн а, массо бусулба нехан хьокъехъ а».

[(Муслим: 55)].

11- СаІдан кІанта Абу Іаббас СахІла (АллахІ реза хуьлда цунна) аьлла: « (Цкъа) цхъана стага, пайхамарна (АллахІера салават а, салам а хуьлда цунна) тІе а веана, хаьттира (цуьнга):

«ХІай, АллахІан элча! И йича со АллахІана а, нахана а везар волу Іамал йовзий-тахъ суна.» (Цунна жоп луш пайхамара (АллахІера салават а, салам а хуьлда цунна)) элира: «Кху дуьненан хІуманна суьпа хила хьо — АллахІана везар ву хьо, нехан (долахъ долучуьнан хьокъехъ) суьпа хила хьо — нахана а везар ву хьо»»

[(Ибн Маджат: 4102, «дика» («хьасан») даржехъ хьадис ду)].

СЕДАРЧИЙ

ДЕШХЪАЛХЕ

Бисмиллах1иррохъманиррохъийм

Хастам бу Аллах1ана вайна Къуръан деллачу. Цуьнца вайн дахар серладаьккхинчу. Цуьнца вайна ирс деллачу. Цуьнца дуьне а, эхарт а вайна довзийтинчу. Цуьнца вайх къинхетам бинчу.

Делера салават а, салам а хуьлда Цуьнан Элчанна Мухъаммадна а, цуьнан ох1лана а, асхъабашна а, церан некъа т1ехъ волчу массо бусалбачунна а къематде даллалц.

Сийлахъ-йоккхачу стиглахъ седарчий ма-лепара, бусулба умматан исторехъ а бу шен «седарчий» — уьш Пайхамаран (Аллах1ер салават а, салам а хуьлда цунна) асхъабаш, табиИийнаш а, умматера дика нах а бу. Уьш бу вайна некъ гойтуш берш а, ийманан нур латтош берш а.

АллахІан Элчано (Аллах1ер салават а, салам а хуьлда цунна) аьлла: **«Сан асхъабаш — седарчий санна бу. Шу царах муьлххачунна а т1аьхъахІоьттинехъ — шу нийсачу некъа т1ехъ хир ду».**

Стиглара седарчий — боданечу буьйсанашна нур луш, некъах тилвелчунна бакъхъара хъажийна лар гойтуш ма-хиллара, АллахІан Элчанан (Аллах1ер салават а, салам а хуьлда цунна) асхъабаш а, царна т1аьхъабозуш хилла табиИийнаш а, дика нах а — бусулба умматан сирла седарчий бу. анашна нур луш, некъах тилвелчунна бакъхъара хъажийна лар гойтуш ма-хиллара, АллахІан Элчанан (Аллах1ер салават а, салам а хуьлда цунна) асхъабаш а, царна т1аьхъабозуш хилла табиИийнаш а, дика нах а — бусулба умматан сирла седарчий бу.

Уьш бу шайн ийманаца а, зухІдаца (дуьненан марзонах ларваларца) а вайн дегнаш серладохуш берш. Цхъаберш царах — ц1е санна лепаш хилла майраллин седарчий бу, кхиберш — тийна нур луш хилла дикаллин а, нийсонан а седарчий бу.

Хьалха заманахъ, некъахой боданечу буьйсанашкахъ тилла а ца туьлуш, шайн нийса некъ стиглара седарчашка хъаьжжина билгалбоккхуш хилла. Иштта, хІокху дуьненан боданечу некъашкахъ вай тилла ца лаахъ — вай хъежа деза бусулба умматан сирлачу седарчашка: сийлахъчу асхъабашка, табиИийшнака, АллахІан дикачу лайшка. анашкахъ тилла а ца туьлуш, шайн нийса некъ стиглара седарчашка хъаьжжина билгалбоккхуш хилла. Иштта, хІокху дуьненан боданечу некъашкахъ вай тилла ца лаахъ — вай хъежа деза бусулба умматан сирлачу седарчашка: сийлахъчу асхъабашка, табиИийшнака, АллахІан дикачу лайшка.

Йоккхачу хІорда т1ехъ йа гІум-аренашкахъ некъах тилвеллачу некъахочо, шен са тийналле далорхъама а, нийса некъ карорхъама а, стиглара седарчашка хъожуш хилла. Уьш дара цунна боданехъ некъ гойтуш, кхерамечу меттигех ларвеш, йезачу гІалин некъ гойтуш.

Иштта ду хІара дуьненан дахар а — иза шен кепехъ бодане буьйса йа кхераме хІорд санна ду. Нагахъ вайн хІокху чолхечу некъашкахъ тилла ца лаахъ, вай хъежа деза стиглара «седарчашка» — Пайхамаран (Аллах1ер салават а, салам а хуьлда цунна) асхъабашка, табиИийнашка

а, дикачу нахе а. Уьш бу вайна стиглара седарчий ма-леппара нийсонан а, ийманан а нур луш берш.

Седарчашка хьаьжжина некъахо тилла ма ца-туьлла, иштта оцу дикачу нехан дахаре а, церан гІиллакхе а, АллахІах кхераре а хьаьжжина вай вешан гІуллакхаш нисдахь — вай а цкъа а тилла делла хир дац. Царна тІаьхьахІиттинарш — АллахІан реза хиларе а, Элчанан (АллахІер салават а, салам а хуьлда цунна) улле а кхочур бу.

Уьш бу вайна АллахІан вай дезаре а, Цуьнан реза хиларе а боьду некъ гойтуш берш. Церан дахар, церан гІиллакх, церан ийман — вайна тахана а сирла нур ду. Муьлххачу а халонгахь вай хилча а, оцу «седарчашка» хьаьжжина вай вешан гІуллакхаш нисдахь — вай цкъа а тиллур дац.

Тахана вайн сийлахьчу нехан (асхьабийн, табиІийн, дикачу нехан) дахар¹ хааран мах а, цуьнан ладаме хилар а инзаре доккха ду — иза деккъа истори Іамор дац, иза адаман синна «кІелхьарадаккхаран хІордан кема» санна ду. Тахана вайна уьш оьшуш хиларан бахьанаш хІорш ду: анаш хІорш ду:

1-Тиллачу заманахь нийса хьежам:

ХІара зама мехашца кегаелла хІорд санна йу, дика-вон къасто хала долчу хенахь — оцу сийлахьчу нехан дахар вайна меттах ца хьовш йолу нийсонан сурт ду.

2-Дуьнено шен марзонаш тІехьийзочу хенахь, кху седарчиш (сийлахьчу наха) вайна дагадоуьйту: бакъйолу сийлалла — мискалlexь а, АллахІана хьалха жоп дала дезаш хилар хаарехь а йуйла.

3-Дуьненан марзонех ларвалар:

Вай дехаш ду дукха йууш-молуш, дезачу хІумнашна тІаьхьаваьллачу заманахь. Цара Іамадо вай сийлалла хІумнашкахь² ца лоьхуш, дикачу гІуллакхашкахь лохуш хила йезаш хилар.

4-Амалий, гІиллакхий кхиор:

Оцу наха шайн деГІан лаамашца муха кьийсам латтийна вай дешча, вайна Іамаллийн куьйгалла кардо. ХІара деккъа хабар дац, иза бакъдолу масала ду — хьан карахь ницкъ болуш муха нийсо латто еза а, хьобгахь хІумма а йоцуш муха сий лардан деза а гойтуш.

5-ТІаьхьенан уьйр а, сий лардар а:

Вайн орамаш а, вайн Турпалхой а бевзаш хиларо адаман синна чІагІал ло. Вай кхета — вай боккхачу некъан цхьа дакъа хиларх. Иза нийсо хьалха йаккхар ду, шен пайдане ца хьобжуш.

6-Халонгахь дог чІогІадар:

Вайна вайн халонаш йаккхий хетачу хенахь, вай оцу «седарчашка» хьожу. Халонаш цара муха лайна вайна гича — вайна ницкъ кхочу АллахІан кьинхетамах дог ца дилла.

Вай тахана вуьйцуш верг — оцу седарчех уггаре сирла лепаш хилла волу Іумар бин Хаттаб аль-Фа'ру'къ (Дела реза хуьлда цунна) ву. Цуьнан дахар а, цуьнан зухІд (дуьненан марзонах ларвалар) а — вайна тахана а доккха масала ду. Иза вара нийсонан а, ийманан а седа. Цо шен

¹ Биографи.

² Брендашкахь.

дахарца вайна гайтира — муха хила веза бакъволу муъма стаг, дуьненан паччахь хилла а, шен дегІан лаамашна тІехь толам баьккхина волу.

Ткъа умматан уггаре коьрте седа — иза АллахІан Элча (АллахІер салават а, салам а хуьлда цунна) ву. ХІара дериге седарчий цуьнан нурах нур эцна ду. Иза ца хиллехъара, уьш а хира бацар. Цуьнан беркатац хилла царех беркате-сийлахь нах. Церан йериге сийлахь Іамалш цуьнан нуьрах йу, цуьнгар схъаэцна йу, цуьнан нийсонан некъахь цхьа лар йу. АллахІера салават а, салам а хуьлда сийлахь Элча Мухьаммадан. Цунах лаьцна къаьстина жайна яздийра ду Делан пурбанца.

Кху чолхе хала заманахь вайн умматера седарчех тасдала деза вай. Царех масал оьцуш, церан некъашца нислуш, йалсмане кхачархьам. Цундела йаздеш ду вай хІара жайнеш, вайн умматера седарчий вайна бовзийтархьам, царех вай тардалийта, вайн иманаш нисдалийта, Ислам дин нийса муха леладан деза довзийтархьам а. анаш нисдалийта, Ислам дин нийса муха леладан деза довзийтархьам а.

Иштта кхин дІа а жима-жима вайн умматера Седарчийн хьахош дІахура бу вай хІара болх Делан пурбанца.

*Шовхал Сайд-Селиман кІант Хьусайн
9 РабийІул-аввл Рамадан 1448 хІ. ш. =
23 Хьаьттан-бутт (август) 2026 ш.
05:36*

ІУМАР БИН ХАТТАБ АЛ-ФА'РУКЪ

1— Іумар ибн аль-Хаттаб ибн Нуфайль ибн Іабдул-Іузза ибн Рияхъ ибн КъуртІ ибн Ризахъ ибн Іадий ибн КаІб ибн Луай, бусалба неха эмир, Абу Хъафс аль-Къураший аль-Іадавий, Аль-Фарукъ (АллахІ реза хуълда цунна).

2— Иза шахІид хилла Зул-хъижжат беттан чаккхенгахъ ткъе кхоалгІачу (23) шарахъ. Цуъ-нан нана йара Хъантамат бинт ХІишам аль-Махзумийя, иза Абу ЖахІлан йиша йара. Ислам дин тІеицира пайхамараллан йалхлагІачу шарахъ, цу хенахъ цуънан ткъе ворхІ шо дара. Ислам дин тІеицира пайхамараллан йалхлагІачу шарахъ, цу хенахъ цуънан ткъе ворхІ шо дара.

3— ІабдуллахІ ибн Іумара аьлла: «Сан да кІай-цІиэ аматаш долуш, дегІана лекха, коьртан хьалхашкара месаш йайна (тІехтилла), къежвелла вара».

4— Кхечо аьлла: «Иза кІайн-сирла вара, лекха а, коьртан хьалхашкара месаш йайна а, таьІна-чу бос болуш а, ший а куьг цхьабосса лело хууш а (аьрро а, аьтту а) вара».

5— Абу Ражаъ аль-ІутІо'рдис аьлла: «Иза лекха, дегІана стомма, чІогІа тІехтилла корта болуш, чІогІа цІиэ бос болуш вара. Цуънан беснеш тІехъ месаш кІезиг йара, амма мекхаш даккхий а, церан йисташкахъ сирла-цІиэ (цхьогалан) бос а бара. Цхьа хІума дагадеича, шен мекхаш хьовзадора цо».

6— Симак ибн Хъарба аьлла: «Іумар когаш герга хІиттош волалора (арахъ), иза вогІуш хилча, нах гІаш боьлхуш (болуш), иза говрахъ вогІуш санна гора (иштта лекха вара иза)».

7— Анаса аьлла: «Цо шен маж ханнаца басар йора».

8— Симака аьлла: «Іумар волалуш сиха волалора».

9— ІабдуллахІ ибн КаІб ибн Малика аьлла: «Іумара шен аьтту куьйга аьрро лерг лоций, говрана тІеиккхара. Иза говрана тІехъ кхоьллина санна вара».

10— ІабдуллахІ ибн Іумара а, кхечара а дийцина, Пайхамара (Делера салам-маршалла хуълда цунна) аьлла хилар: «Йа АллахІ, Ислам дин чІагІде ахъ Іумар ибн аль-Хаттабца». Ислам дин чІагІде ахъ Іумар ибн аль-Хаттабца».

11— Іикримас аьлла: «Іумара Ислам тІеэццалц бусулба дин лечкьина дара». Ислам тІеэццалц бусулба дин лечкьина дара».

12— СаІид ибн Жубайра аьлла: Къуръан чохъ «„Со'лихъуль-муьминийн“ аьлла долу аят Іумарна лерина доссийна ду».

13— Ибн МасІуда аьлла: «Іумара Ислам тІеэцча дуьйна, тхо даима сий а, ницкъ а болуш дара». Ислам тІеэцча дуьйна, тхо даима сий а, ницкъ а болуш дара».

14— Іабдуррахъман ибн ГІанама дийцина, Пайхамарига (Делера салам-маршалла хуълда цунна) Абу Бакра а, Іумара а аьлла: «Нахана Ислам дин дезар алсамдер дара, нагахъ царна

хьуна тІехь дуьненан дика духар гича». Ислам дин дезар алсамдер дара, нагахь царна хьуна тІехь дуьненан дика духар гича».

Цо аьлла: «Ас иштта дийр ду. АллахІах дуй буу ас, нагахь шу шиъ цхьана хІуман тІехь барт хилла нисхьаьжича, ас шу шиннах дагаваларна (шу шин барт хилчу хІуман) дуьхьал цкъа а (хІума) дийр дацара».

15— Ибн Іаббаса дийцина, Пайхамара (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла: «Сан стиглахь ши вазир (гІоьнча) ву, лаьттахь а ши гІоьнча ву. Стилара сан ши вазир — Жибрил (малик) а, Микаил (малик) а ву, лаьтта тІера сан ши вазир (гІоьнча) — Абу Бакр а, Іумар а ву».

16— Абу Зарра (Дела реза хуьлда цунна) дийцинчу хьадисехь Пайхамара (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Бакъдолуш, хІора пайхамаран а хилла ши гІоьнча (вазир), сан ши гІоьнча (вазир) — Абу Бакр а, Іумар а ву».

17— Пайхамара (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) шен тІе воьІуш волу Абу Бакре а, Іумаре а хьаьжначу хенахь аьлла:

«ХІара шиъ — йалсаманин баккхийчу нехан элий ву».

18— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Сан метта (сол тІаьхьа) волчу шина стагах пайдаэца (царна тІаьхьахІуьттуш), Абу Бахрах а, Іумарх а».

19— Іабдул-Іазиз ибн аль-МуттІалиб ибн Хьантаба шен дегара, цуо шен дедагара дийцина:

«Со Пайхамарна (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) уллехь охьахиина Іаш вара, цу хенахь Абу Бакр а, Іумар а схьаваьлча (гучаваьлча), цо (Пайхамара) элира: „ХІара шиъ — (сан) лерг а, бІаьрг а ву“».

20— СаІид ибн Жубайра дийцинчу хьадисехь аьлла:

«Жибрил малик деира Пайхамарна (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) тІе, цо аьлла: „Іумаре салам ло, ткъа цунна хайита — цуьнан оьгІазло (динна доьхьал болчарна) Сийлаллин (АллахІан) ницкъ бу, ткъа цуьнан реза хилар — нийсо (хьукма) йу“».

21— СаІад ибн Абу Вакъкъаса дийцина, Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«ХІай, Хаттабан кІант! Сан са куьйгахь долчуьнца дуй буу ас, хьо цхьана новкъа воьІуш шайтана ма ца гина, иза кхечу новкъа дІадахний бен (хьоьх кхералой)».

22— Іаишас (Дела реза хуьлда цунна) дийцина, Пайхамара (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Бакъдолуш, шайта Іумарх кхоъру».

23— Іаишас (Дела реза хуьлда цунна) дийцина, хьабашхой (эфиопаш) ловзаш (хьалхатехкхийсалуш) болчу хенахь Іумар схьавеача, Пайхамара (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Бакъдолуш, суна геннара гуш ду хІинца жиннех а, адамех а долу шайтанаш Іумарх кхералой девдда дІаохуш». анаш Іумарх кхералой девдда дІаохуш».

24— Ибн МасІуда хутІба (хьехам) деш олура:

«Бакъдолуш, шайтІа Іумарх кхоъруш хиларха теша со — цо (шайтІо) цхьа керла хІума (бидІат) дича, Іумаро иза йухатохарна кхоъруш. Бакъдолуш, Іумаран шина бІаьргана йуккъехь малик хиларна а теша со, цунна нийса некъ гойтуш, иза нисвеш».

25— Іаишас (Дела реза хуьлда цунна) дийцина, Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Хьалха хиллачу къаьмнашна йуккъехь „мухьаддасунаш“ (Дала шен дагчу бакъдерг доссийна нах) хилла. Нагахь санна сан умматехь иштта стаг хилахь — иза Іумар ибн аль-Хаттаб ву».

26— Ибн Іумара дийцина, Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Бакъдолуш, АллахІа нийсо (бакъдерг) Іумаран матта тІе а, цуьнан даг чу а диллина».

27— Іалис (Дела реза хуьлда цунна) аьлла: «Іумаран маттаца къамел деш йерг синан паргІато хиларх тхо гена дацара (иза бакъ лорура оха, тхо тешна дарац иза иштта хиларх)».

28— Анаса аьлла, Іумара аьлла хилар: «Кхаа хІуман тІехь сан лаам сан Делан лаамца (омрица) цхьаьна нисбелира: ИбрахІиман макъамна тІехь а³, хьижабна (зударийн духарна) тІехь а, иштта АллахІан оцу дешнашкахь а: **«Нагахь цо (Делан Элчас) шуна (хІай Элчан хІусамнаной) талакъ (зуда йитар) дахь, цуьнан Дело шун метта цунна кхин дика зударий лур бу...⁴»**.

29— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Нагахь сол тІаьхьа пайхамар хила йиш йелахь — иза Іумар хир вара».

30— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Бакъдолуш, АллахІа массо а Іарафат (ломан) тІехь болчу нахаца куралла йира (сий дира маликашна хьалха), ткъа Іумарца — ша-тайпа куралла йира».

31— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

³ ИбрахІим макъам йолчехь ламаз дар.

⁴ И дешнаш Іумаро аьлча, цу дешнашца Дала а элира Къуръан чохь.

«Сол тІаьхъа нийсо (бакъдерг) Іумарца хир йу, иза мел волуччохъ а»

32— Ибн Іумара (Дела реза хуьлда цунна) аьлла: «Суна хезира Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) олуш:

«Со набарахъ (вижна) волуш, шурин кад беара суна. Ас цуьнах (шурех) мелира, сан мІа-
раш бухахула и малар дІадоьдуш суна гуш дара. ТІаккха сайн йиснарг (шура) Іумарна дІайе-
лира ас».

Наха хаьттира: «ХІун маьІна дира ахъ цуьнан?»

Цо (Пайхамара) аьлла: «Іилма (ду иза)».

33— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Со набарахъ (вижна) волуш, суна гира нах суна хьалха схьабалош (схьагулбеш). Царна
тІехъ коч йара: цхьаболчеран — нахха тІекхаччалц йара иза, кхечеран — цул а йоца йара.
ТІаккха суна хьалхахула Іумар иккхира (велира), цунна тІехъ йолу коч (лаьттахула) текхаш
йара».

Наха хаьттира: «ХІун маьІна дира ахъ цуьнан, хІай АллахІан элча?»

Цо (Пайхамара) аьлла: «Дин (ду иза)».

34— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Сан умматах уггаре а кьинхетаме верг — Абу Бакр ву, ткъа Делан дин лелорехъ (иза
чІагІдарехъ) уггаре а чІога верг — Іумар ву».

35— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Со йалсамане чувахара, цигахъ суна дешийн гІала гира. Ас хаьттира: „Хьенан йу хІара?“
— аьлла. Суна жоп делира: „Къурайш тайпана кьоначу стаган йу“, — аьлла. Суна моьттира иза
со ву (и гІала суна лерина йу моьттуш), тІаккха элира: „Іумар ибн аль-Хаттабана йу иза“».

36— Абу ХІурайрас (Дела реза хуьлда цунна) дийцина, Пайхамара (Делера салам-мар-
шалла хуьлда цунна) аьлла хилар:

«Со набарахъ (вижна) волуш, суна со йалсаманехъ гира. Цигахъ цхьана гІалина⁵ уллехъ
ламаз оьцуш цхьа зуда йара. Ас хаьттира: „Хьенан йу хІара гІала?“ — аьлла. Цара жоп делира:
„Іумаран йу иза“, — аьлла. ТІаккха суна Іумаран (шен доьзалах йолу) хьагІ⁶ дагаеара, со йуха-
вирзина дІавахара».

(И хезначу хенахъ) Іумар велхира, цо элира: «Сан да а, нана а хьуна махан хуьлда (хьох
сагІа хуьлда), хьобца хьагІ лелор йара ас, хІай АллахІан элча?»

⁵ Дворец.

⁶ Ревность.

37— Іалис (Дела реза хуьлда цунна) аьлла: «Со Делан элчанца (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) волуш, Абу Бакр а, Іумар а гуча ваьлча, цо (Пайхамара) аьлла:

«ХІара шиъ — йалсаманин хьалхарчу а, тІаьххьарчу а баккхийчу нехан элий ву, пайхамарш а, элчанаш а боцарш. ХІай Іела, цаьршинна иза ма дийцалахь (хІинца)». анаш а боцарш. ХІай Іела, цаьршинна иза ма дийцалахь (хІинца)».

38— Абу Саидера (Дела реза хуьлда цунна) дийцина, Пайхамара (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Бакъдолуш, (йалсаманин) лакхарчу даржера нах, шайла лахахь болчарна гур бу — шуна стиглан йистехь (гена лакхахь) сирла седа гуш ма-хиллара. Бакъдолуш, Абу Бакр а, Іумар а царах (оцу лакхарчу даржехь) ву, дика а, сийлахь а ву и шиъ».

39— Іалис (Дела реза хуьлда цунна), ша халиф волуш, Куфехь (гІалин) минбар тІехь нахана хьалха аьлла: «Хокху умматан уггаре дика стаг, шен Пайхамаран (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) тІаьхьа — Абу Бакр ву. Ткъа Абу Бакрл тІаьхьа уггаре диканиг — Іумар ву. Нагахь суна кхоалгІачун цІе йаккха лиънехь, ас иза а йоккхур йара».

40— Къайс аль-Харифис (Дела реза хуьлда цунна) дийцина, шена Іалис (Дела реза хуьлда цунна) олуш хезира аьлла:

«Пайхамар (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) хьалхавелира, Абу Бакр цуьнна тІаьхьа (шолгІа) нисвелира, ткъа кхоалгІа — Іумар хилира. Цул тІаьхьа фитнато тхо хьарчийра, АллахІана лиънарг хилира-кх».

41— Делан элчано (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) аьлла:

«Сол тІаьхьа волчу шинна тІаьхьахІитта (церан некъ схьаэца) — Абу Бакрна а, Іумарна а».

42— Аишас (Дела реза хуьлда цунна) дийцина, Абу Бакра (Дела реза хуьлда цунна) аьлла хилар:

«Оцу лаьттан букъ тІехь (дуьненахь) цхьа а стаг вац суна Іумарл дукха везаш».

43— Аишас (Дела реза хуьлда цунна) дийцина: Абу Бакр (Дела реза хуьлда цунна) цомгуш волуш, нах баьккира цунна тІе, цара элира:

«Хьо хьайн Дела волчу дІавоьдучу (кхелхачу) хенахь, Іумар тхуна тІе куьйгалхо (халиф) вита йиш йуй хьан? ТІаккха хьайга (Дала) хаьттичи, Цунна хІун жоп лур дара?»

Цо (Абу Бакра) аьлла: «Ас эр ду: „Ас царна тІе куьйгалхо витира царах уггаре дика верг“».

44— Аз-Зухрис аьлла:

«Іумарна уггаре хьалха „Амируль-муьминийна“ (Муьмин нехан эла/куьйгалхо) аьлла салам делла стаг — МугІийрат ибн ШуІбат ву».

45— Іумаро аьлла: «Сол тІаьхьа оцу гІуллакхана (халифаллина) тІехІоьттанчунна хаййла: гергара наха а, генарчу наха а иза (куьйгалхо) шен агІор вожор (шега ийзор) вуй. Бакъдолуш, ас нахаца сайн са лардеш (иза бакъонан тІехь латтош) къийсам латтабо. Нагахь фаллина) тІехІоьттанчунна хаййла: гергара наха а, генарчу наха а иза (куьйгалхо) шен агІор вожор (шега ийзор) вуй. Бакъдолуш, ас нахаца сайн са лардеш (иза бакъонан тІехь латтош) къийсам латтабо. Нагахь суна сайначул а оцу гІуллакхана (урхаллина) чІогІа стаг верг хиьнехь — со хьалха а ваьккхина, сан корта схьабаккхар суна дукха дезар дара, оцу (Іедалин) гІуллакхана тІехІуттучул а».

46— Ибн Іаббаса (Дела реза хуьлда цунна) дийцина: Іумар (Дела реза хуьлда цунна) халиф хІоьттинчу хенахь, цуьнга аьлла:

«Цхьаболчу нахана и (халифаллин) гІуллакх хьобгахь хилийта ца лаьара (хьох йухабовла герга бара уьш)». фаллин) гІуллакх хьобгахь хилийта ца лаьара (хьох йухабовла герга бара уьш)».

Цо (Іумара) хьаттира: «ХІунда дара иза?»

Цара жоп делира: «Хьо чІогІа (амал йолуш) а, луьра а ву олуш бара уьш».

ТІаккха Іумара аьлла: «Хастам бу АллахІана, сан дог царна къинхетамах дуьзначу, ткъа церан дегнаш соьх кхерамах дуьзнчу!»

47— Аль-Ахьнаф бин Къайса (Дела реза хуьлда цунна) аьлла: «Суна Іумара (Дела реза хуьлда цунна) олуш хезира:

«Іумарна Делан ахчанах (бусулба нехан хьал-бахамах) хьанал дац ши духар бен: цхьа духар — Іаьнна, ткъа шолгІаниг — аьхканна. Иштта Хьаьж а, Іумрат а дан оьшург а, цул совнаха — сайн доьзална кхача (йуург), Къурайш тайпана йуккъерчу стаган санна. Цул тІаьхьа со — бусулбанех цхьа стаг ву (массо а нах санна)».

48— Іурвас (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Іумара (Дела реза хуьлда цунна) шен халифаллин йерриге а хенахь нахаца Хьаьж дира». фаллин йерриге а хенахь нахаца Хьаьж дира».

49— Ибн Іумара (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Делан элча (Делера салам-маршалла хуьлда цунна) кхелхинчул тІаьхьа, цкъа а суна ца гина цхьа а стаг — Іумарел чІогІа хьуьнар долуш а, цулла комаьрша а».

50— Аз-Зухрис аьлла:

«АллахІа Іумаран (куьйгаллица) йерриге а Шам (Сири, Палестина, Иордани) схьай-аьккхира, иштта Аль-Джазийра (Месопотами) а, Мисар (Египет) а, йерриге Иракъ а. Шен вала-рал цхьа шо хьалха цо „диванаш“ана⁷ кхоьллира, тІаккха нахана йукъахь церан (тІеман) хІонс йийкъира».

⁷ Министерстваш.

51— Хузайма ибн Са'бита (Дела реза хуьлда цунна) дийцина:

«Іумаро (Дела реза хуьлда цунна) шен белхало (куьйгалхо/эмир) хІоттийначу хенахь, цунна тІедуьллуш йаздора: цо Бирзавнан говр⁸ ца хахка, (цІена/мерза) кІа-кхача ца йаа, (паччахийн санна) дуткъа (деза) духар ца дохар, иштта шен неІарш (миска) болчу нахана хьалха дІа ца кьовлар. Нагахь цо (эмиро) иштта ца динехь — цунна таІзар дар хьанал хуьлура».

52— ТІа'рикъ ибн ШихІа'ба (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Цхьана стага Іумарна цхьа хабар дуьйцуш, цо (оцу стага) цхьа аьшпаш (пуьчаш) биттча, Іумара (цунна тІаьхьа кхуьий) олура: «ХІара (пуьчш) сацабе!»

ТІаккха юха а кхин дІа дуьйцура цо, Іумара юха а олура: «ХІара (пуьчш) а сацабе!»

ТІаккха оцу стага олура цуьнга: «Ас хьуна мел дийцинарг бакъ дара, ахьа сацаде аьлла (пуьчаш) допург»».

53— Ибн МасІуда (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Дика нах хьехош хилча — марша вогІийла Іумар (иза хьалха ваккха хьахварехь)! Бакъ-долуш, Іумар — тхуна йукъахь АллахІан Кьурьан уггаре дика хууш верг а, Делан динах кІорг-гера кхеташ верг а вара».

54— Ибн МасІуда (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Нагахь Іумаран Іилман дазалла (терзанан) цхьана кеда тІе диллахь, ткъа дуьненахь долчу массо а адамийн Іилма шолгІачу кеда тІе диллахь — Іумаран Іилма кхечеран Іилманал деза (сов) хир дара».

55— Хьузайфас аьлла:

«Нахана йукъахь долу Іилма Іумарца цхьана Іуьргахь кьайладаьккхина (латтош) санна дара».

56— Ибн Іумара (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Іумара шийтга (12) шарахь Іамийра „Аль-Бакъарат“ сурат. Иза Іамийна ваьлча — цо эмкал йийра».

57— МуІавийас (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Абу Бакрна-м дуьне (даккха) ца лиира, дуьненан а иза ца лиира. Ткъа Іумар-м — дуьне цунна тІегІоьртар (цуьнга марзо йахийта гІоьртира), амма цунна иза ца лиира. Ткъа вай-м — оцу (дуьненан марзонашна) йукъахь букъа тІехь а, кийра тІехь а каьрчаш (хьарчина) ду-кх».

58— Хьафсас а (Дела реза хуьлда цунна), ІабдуллахІа а, кхечара а Іумарца (Дела реза хуьлда цунна) кьамел деш, элира аьлла:

⁸ Бирзавн — иза кхечу мехкарийн йоккха говр ю. Иза хьалдолчун а, паччахьан дезачу дахаран а билгало хилла. Іумара иза ца магаярн бахьана ду: куралла а, деза дахар а совцадезийтар. Іумарна лаара шен хьаькамаш эсала (скромни) хила а, халкъана юхехь хила а.

«Нагахь ахьа там болу (дика) кхача биънехь, бакъонан (гІуллакхийн) тІехь хьо чІогІа хир вара».

Цо (Іумара) хьаттира: «Шу массо а оцу ойланехь дуй?»

Цара жоп делира: «ХІаъ».

ТІаккха цо элира: «Суна хаьа аша соьца латтош болу кхетам (дика лаар), амма ас сайн ши доттагІ (Пайхамар а, Абу Бакр а) цхьана нийсачу некъа тІехь витира. Нагахь ас оцу шиннан некъ битрахь — со оцу шинна тІекхочур вац».

59— Дийцина ду: «Нах мацаллин шарахь хиллачу хенахь, оцу шарахь Іумара (Дела реза хуьлда цунна) цкъа а даьтга ца диира, йа мекха (дерстина) жижиг а ца диира».

60— Іутба ибн Фаркъада Іумарца (Дела реза хуьлда цунна) цуьнан кхачанах (йуучух) лаьцна къамел динчу хенахь, цо элира:

«Хьо хІун дуйцуш ву?! Сайн дикаллаш (марзонаш) сайн дуьненан дахарехь дІайиъна, царах марзо эца лаьа-техьа суна?»

61— Іумар (Дела реза хуьлда цунна) шен кІант Іа'сим жижиг дууш волуш цуьнна тІевеара, тІаккха цо хьаттира: «ХІара хІун ду?»

Цо (Іа'сима) жоп делира: «Тхуна иза (жижиг) даа лиънера».

Іумара элира: «Хьуна цхьа хІума (йаа) лиъначу хІора заманчохь, ахьа иза йуур йуй? Стагана исраф хила тоьар ду-кх — цунна шен лиъна мел йолу хІума цо йаар!»

62— Іумара (Дела реза хуьлда цунна) элира: «Суна дага беара чІара баа».

ТІаккха Йарфаъ (Іумаран гІоьнча) шен говрана нуьйр а тиллина, йиъ дийнахь-буса (чІара лаха) воьдучу а, вогІучу а некъахь лелла, тІаккха цхьа туьнкал чІара а эцна веара. Цо шен говр дика йила а йилар, тІаккха Іумарна тІевеара.

Іумара элира: «Схьавола, оцу говране хьовсур ду-кх вай». всур ду-кх вай».

Цо цуьнга хьаьжча элира: «Цуьнан лерган кІелара хІара хьацар дила (дІадаккха) дицидина хьан. Іумаран марзонна дуьхьа хІара хьайбане бала хьегийтина ахь! Делах чІагІо йо ас: Іумара оцу хьан туьнкалах (чІарах) чам боккхар ма бац!»

63— Іумар (Дела реза хуьлда цунна), ша халиф волуш а, тІехула тІергІах йина (куртка санна йолу) джаббат (бедар) юхуш вара, цуьнан цхьаболу меттигаш цІоканан аьрзнашца (йома-нашца) тегна а йолуш. анашца) тегна а йолуш.

Иза базаршкахь го туьйсусхь лелара, шен белша тІехь диррат (гІаж) а йолуш — цуьнца цо нахана таІзар (низам) латтора. Иштга, некъа тІергІах тІехь йисина кийсигаш йа хурманийн лаххьарш гича — цо уьш схьа а гулийой, наханна пайда хилийта церан кхерчашка (цІеношка) дІасакхуьйсуса.

64— Анаса (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Іумаран (Дела реза хуьлда цунна) белшашна йуккъехь цуьнан коч тІехь йиь йома гира суна».

65— Абу Іусман ан-Нахдис (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Суна Іумарна (Дела реза хуьлда цунна) тІехь цІоканан аьрзнаш (йоманаш) тегна изар гира». анаш) тегна изар гира».

66— ІабдуллахІ ибн Іа'мир ибн РабийІас (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Ас Іумарца (Дела реза хуьлда цунна) хьаьж дира: цо цкъа а (некъахь) четар (палатка) ца хІоттийра, йа кхин йолу тхов-бедар а. Цо шен верта (бедар) а цІока (кожа) а диттах хьовзайора, тІаккха цуьнан ІиндагІахь (садаІа) охьахаара».

67— Іумар (Дела реза хуьлда цунна) Джабият олучу меттиге веара сирачу эмкална тІехь хиьна. Цуьнан кІунзал малхехь лепаш бара, коьртахь цхьа а куй йа чалма йоцуш. Когаш эмкалан нуьйран шина аГІор дІабиллина бара, лаг (стремя) доцуш.

Цуьнан нуьйран тІера кІело — тІергІах йина анбиджани олу верта дара; иза цо охьавоьс-сича шен мотт (юргІа) метта а леладора. Цуьнан тІорказ пальмин чкъоьрах дуьзна дара, охьадиссича иза гІайбан метта леладора. ТІехь мажделла а, кач (логан гуо) баьтІна а безачу бамбех йина коч йара.

Цо элира: «Оцу йуьртан куьйгалхо схьавеха суна».

Иза веача, Іумара элира: «Сан коч йила а йилий, тега, ткъа суна тІеюха йухалуг (сан коч йаллалц) кхин коч ло».

Цунна безачу ветах (лёнах) йина коч еара.

Іумара хаьттира: «ХІара хІун ду?»

Цара элира: «Иза вета (лён) ду».

Цо хаьттира: «ХІун йу и вета?» (цуьнан дезалла ца хаара цунна).

Цара цуьнга иза дийцира. ТІаккха цо шен коч схьайаьккхира, тІкъа цара иза йитнера, аьрзнаш (йоманаш) тегнера. Иза юха тІеюьйхира цо. анаш) тегнера. Иза юха тІеюьйхира цо.

Оцу йуьртан куьйгалхочо элира: «Хьо Іаьрбийн паччахь ву, хІара мехкаш эмкалш лела мегаш дац (говр оьшу)».

Цунна тІе бирзавн (говр) еара, цуьнан букъа тІе нуьйр йоцуш деза дари диллира. Іумар цуьнна тІехь цхьа кІеззиг вахча, цо элира: «Сацае! Суна ца моьттура нах шайтІанах (иштта хьала-охьа кхийсалучу хІуманаш) хехкалуш бу. Схьайалае сан эмкал!»

68— Іумар ибн аль-ХаттІабан йуьхь тІехь бІаьрхиш ихина ши Іаьржа сиз (лар) дара, иза дукха велхарна (АллахІах кхерарна) хилла.

69— Хъасан-басрис (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Іумар (Дела реза хуьлда цунна) шен буйсанан (Іибадатан) декъехь цхъана аятах чек-хволуш, иза (АллахІах кхерарна) охъавожара, цундела масех дийнахь нах цуьнан хьал хатта тІеохура».

70— Анаса (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Со Іумарца аравелира, иза цхъана беша чувелира. Тхуна йуккъехь керт йолуш, суна иза (ша шеца) къамел деш хезира: „Іумар ибн аль-ХаттІаб — муьма нехан куьйгалхо (ами-руль-муьминин)! ДІавала! ХаттІабан кІант, Делах кхералахь хьо, йа Цо (АллахІа) таІзар дийр ду хьуна!“»

71— ІабдуллахІ ибн Іа'мир ибн РабийІас (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Суна Іумар (Дела реза хуьлда цунна) гира — лаьттара цхъа чан (солотинка) схъа а эцна, цо олуш: „Йа АллахІ, хІара чан хилла велара со! ХІумма а йоцуш хилла велара со! Сайн нанас со вина ма хилла велар!“»

72— Іумар ибн Хъафса (Дела реза хуьлда цунна) аьлла:

«Іумар ибн аль-ХаттІаба (Дела реза хуьлда цунна) хи дуьззина йоккха кІудал шен белша тІе хъалаайира. Цунна (цецбевллачу наха) цуьнах лаьцна хаьттича, цо элира: „Сан са шех доккхадеш (куралла еш) хийтира суна, тІаккха суна иза сийсаздан лиира“».

73— Ибн Іумара (Дела реза хуьлда цунна) дийцина:

«Со Джалула'ъ тІамтІехь волуш (караеъна) хиллачу хІумнех, шовзткъа эзар (40 000) дирхІамах цхъа дакъа ийцира аса. Со Іумарна (Дела реза хуьлда цунна) тІевеача, цо элира:

— Нагахь со цІерна (жобжахатина) хьалха хІоттийна, тІаккха хьоьга аьлча: цуьнах (жоб-жахатах) хьалхаваккха иза хІара (бахам) сагІан баларц, ахъа со кІелхъара воккхура вари?

Ас элира:

— Делах чІагІо йо ас, хьуна лазар деш мел йолу хІумнах хьо кІелхъара ваккха ас и лур ма дара.

ТІаккха Іумара элира:

— Суна ма-гарра, нах оцу хІумнах мах беш хилла хир бу: «ХІара ІабдуллахІ ибн Іумар ву — Пайхамаран (АллахІер салават а, салам а хуьлда цунна) асхъаб, муьма нехан куьйгалхочун кІант, цунна уггаре дукха веза стаг а ву», — олуш. Цундела хьуна иза йораха (арзан) йохка лаар царна, иза хьуна йохкарех гІоле хийтина хир ду царна. Ткъа со — (хазна) дІасайобкъуш верг а, цуьнах жоп дала дезаш верг а ву. Ас хьуна лур ду Къурайш-тайпана йохк-иэшархочо йоккхучух уггаре йоккха йогІу пайда — хІора дирхІамах кхин цхъа дирхІам пайда.

ТІаккха цо (Іумара) йохк-иэшархой схъа а кхайкхина, иза (бахам) царна диъ бІе эзар (400 000) дирхІамах дІахІоттийра. Суна (пайдаца цхъаьна) дезткъа эзар (80 000) дирхІам

делира, ткъа дисинарг СаІад ибн Аби Вакъасе (Иракъе) дІахъажийра, нахана йукъахь дІаса-декъа аьлла».

74— Хъасан-басрис (Дела реза хуьлда цунна) дийцина:

Іумарна (Дела реза хуьлда цунна) цхъа йоІ гира, мацалла гІелъелла (йакъаелла) когаш тІехь халла латгалуш. Цо хаьттира: «ХІара мила йу?»

ІабдуллахІа (цуьнан кІанта) жоп делира: «ХІара хъан йоІарех цхъа йоІ йу-кх».

Іумара хаьттира: «Муьлхачу сан йоІарех йоІ йу хІара?»

ІабдуллахІа элира: «Сан йоІ йу».

Іумара хаьттира: «ХІун хилла цунна иштта (гІийла) хила?»

ІабдуллахІа элира: «Хъан Іамал⁹ (бахъана) ду иза — ахъа цунна (хазничуьра¹⁰) хІумма а ца ло».

ТІаккха Іумара элира: «Делах чІагІо йо ас, ас-м (бусулба нехан хазничуьра) хъан доьзална кхача лур ма бац! (Шайн рицкъа лохуш) къахъега царна, хІай стаг!»

75— Іумаран (Дела реза хуьлда цунна) тІе цуьнан стунцхойх стаг веара. Цо Іумарца къамел деш, бусулба нехан йукъарчу хазничуьра¹¹ шена хІума (ахча) далар дийхира.

ТІаккха Іумара иза дІатеттира (карзахвелира, реза ца хилира) ала олуш: «Со АллахІана хьалха паччахь-йамартхо хилла хІогта лаъа-техъа хъуна?»

Амма цуьнах (оцу хиламах) цхъа зама йаьлча, Іумара шен долахь болчу бахамах итт эзар (10 000) дирхІам делира цунна.

⁹ Хьо куьйгалхо волуш ахь нийсо чІогІа латторн, хъай доьзална хазничуьра арзан хІума ца йитарн.

¹⁰ Казна.

¹¹ Байтуль-Мал (Казна).

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.